

«ДЕНЬ НАШОЇ ПЕРЕМОГИ ВЖЕ НЕДАЛЕКИЙ»

Варто ознайомитися з одним цікавим і, на жаль, маловідомим у наукових колах, документом під назвою «Декларація Проводу ООН після закінчення Другої світової війни в Європі». Увага до неї була вже частково привернута у 2016 році, коли російська федеральна служба роскомнагляд заблокувала Електронний архів українського визвольного руху та вимагала видалити цей документ. У разі невиконання вимоги заявляла про те, що увесь сайт архіву на території росії залишатиметься заблокованим.

Дещо для тих, хто в ці дні згадуватиме День перемоги над нацизмом у Другій світовій війні, намагатиметься аналізувати чи переосмислювати цю подію з позицій сьогодення, щось писати про неї, проводити якісь паралелі... А особливо для тих, хто готуватиме підсумкову декларацію по завершенню російсько-української війни.

Варто ознайомитися з одним цікавим і, на жаль, маловідомим у наукових колах, документом під назвою «Декларація Проводу Організації українських націоналістів після закінчення Другої світової війни в Європі». Увага до неї, щоправда, була вже частково привернута у 2016 році, коли російська федеральна служба з нагляду в галузі зв'язку, інформаційних технологій і масових комунікацій (роскомнагляд) заблокувала Електронний архів українського визвольного руху та вимагала видалити цей документ. У разі невиконання вимоги заявляла про те, що увесь сайт архіву на території росії залишатиметься заблокованим.

Знайти цей документ було не надто складно, хоч декларація Проводу ООН, поширена у травні 1945 року, вважається доволі рідкісною річчю, кілька примірників оригіналів якої, як стверджують, можна знайти лише в архівах НКВД/КГБ і у приватних колекціях. Але у новітній період незалежності України декларація була розміщена у збірнику документів ООН, а також в Електронному архіві українського визвольного руху.

Що ж у ній викликало таке занепокоєння російського органу цензури?

Декларація містить вісім розділів. У вступному абзаці зазначено, що Провід ООН видає цю декларацію «з нагоди розвалу ганебної пам'яті німецького імперіалізму та у зв'язку з закінченням другої імперіалістичної війни в Європі, що замикає окремих період історії, а далі у зв'язку з існуючою дійсністю на українських землях, що позначається збройною боротьбою народних мас з жорстокою большевицькою окупацією, як теж у зв'язку з зарисуванням нової конституції на міжнародному терені, що проявляє симптоми чергової, третьої світової війни».

У першому розділі під назвою «Наші ідейно-політичні основи» акцентується увага на головних цінностях, які є важливими для українського народу. Серед них найважливішою є ідея Української самостійної соборної держави. Так само визначальною є «українська нація, що є відносно всіх чинностей і кінцевою всіх змагань». Говорячи про політичну і військову організацію, автори заявляють, що український визвольний-революційний рух в теорії і в практиці є противником доктрин італійського фашизму чи німецького націонал-соціалізму, не був і не є тожним поняттям з ними.

У декларації ООН чітко проголошено «незалежну політику і орієнтацію на власні сили», а також констатовано, що «бездержавному народові в боротьбі за волю можна, а часто і треба мати союзників, але ніколи – імперіалістичних опікунів».

Не сприяло вирішенню проблем поневоленіх народів, на думку авторів, і створення міжнародної організації «Об'єднаних націй», яка «не розв'язує в позитивному дусі життєвої справи народів, тому що основи, на яких базується ця організація, є в самому корені нездорові».

«Ми й на хвилину не сумніваємося, – заявляли вони, – що ця організація ролі, які вона собі декларативно ставить, не сповнить». Відтак стверджували, що багато основних політичних проблем залишилися невирішеними у цій війні, і прогностували, що «люدتво прямує до нової війни, може, ще більш жорстокої, як досі».

Аналізуючи підсумки «другої європейської імперіалістичної війни», автори декларації зазначали, що війна з німецьким імперіалізмом хоча й довела до його знищення, створила основи для росту російського мілітаризму. Саме большевицьку ролію Провід ООН вважав найвиразніше окресленою імперіалістичною державою в світі.

«На місце імперіалістичної Німеччини прийшла друга європейська (і азійська) імперіалістична суперниця, тим більш грізна і небезпечна, що овіяна легендою перемоги над гітлеризмом...», – йдеться з цього приводу. – Це є нова, відроджена большевицька росія, що на руїні Німеччини успішно капіталізує свою перемогу».

Характеризуючи сталінський режим, представники Проводу ООН заявляли про те, що «розгнуданий сталінський імперіалізм під ширмою оборони батьківщини, «визволення», слов'янофільства і псевдореволюційної фразеології жене мільйонові маси червоноармійського воцтва до маньяка світової революції з метою підбити найперше Європу, а згодом – цілий світ, густо зрошуючи кров'ю бійців і слізьми населення свій божевільний імперіалістичний шлях».

Відтак звучав заклик до народів СРСР, поневоленіх «сталінською диктаторською клікою», повалити такий антинародний режим і створити самостійні національні держави, побудовані за етнографічним принципом, і сформувати міжнародний порядок «за принципами справедливої рівності і сусідської дружньої співпраці».

Водночас, закликаючи до боротьби з комуністичним режимом і пов'язаним з ним російським імперіалізмом, ООН трактувала й сам російський народ як поневолений більшовиками: «До поневоленіх народів ССРСР ми зачисляємо й російський народ. Імперіалістичні елементи російського народу, що пішли на службу Сталіна і його партійної кліки, стали на ділі ворогами свого народу, тому що підтримують режим, що спричинив і спричинює багато горя самому російському народові, подібно тому, як імперіалістичні гітлерівські елементи німецького народу довели свій народ до трагічного занепаду».

У останньому розділі декларації під назвою «Що далі?» йдеться про те, що попри будь-які труднощі не можна припинити національно-визвольну «затяжну боротьбу», треба йти до кінці, долаючи труднощі, перепони, внутрішні протиріччя у протистоянні зі спільним ворогом.

«Ми віримо в силу і воскресення України, – звучить в останніх положеннях декларації, – і знаємо, що своїми діями наближаємо день національного і соціального визволення. Коли б ми і впали, то на нашій крові і ділах зродяться чергові борці, що почате діло поведуть далі, так як і ми продовжуємо труд і працю наших батьків. А втім ми знаємо і віримо, що день нашої перемоги вже недалекій».

Відтак стає зрозуміло, чому ці «крамольні» і водночас пророчі положення, висновки, передбачення і заклики, висловлені в декларації представників українського національно-визвольного руху, викликали неабияке занепокоєння як у тодішньої кремлівської влади і спецслужб, так і нині в кремлі. І в даному випадку визначальним є не авторство тексту, не те, підписи яких партій чи рухів стоять або могли стояти під текстом. Важливіше – що в тексті!

Хтось зауважить, що то був погляд лише українців на підсумки війни, виразників української спільноти, яка зазнала стількох страждань і утисків від московського панування.

Але невідкупний час усе розставляє на свої місця і дає змогу зрозуміти більше, поглянути на загрози й ризики (не лише для української нації) по-іншому...

При цьому дуже хочеться, щоб текст майбутньої Декларації також був іншим, як і світ після поразки росії.

Олександр СКРИПНИК,
дослідник історії спецслужб